

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ВЛАСЕНКО ТЕТЯНА ОЛЕКСІЇВНА

УДК 330.131.5:631.11:636.5

**ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ
ІНТЕНСИВНОГО ПТАХІВНИЦТВА**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Національному університеті біоресурсів і природокористування України Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник доктор економічних наук, професор
Гойчук Ольга Іванівна,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
професор кафедри економічної теорії

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Березіна Людмила Михайлівна,
Полтавська державна аграрна академія,
професор кафедри економіки підприємства

кандидат економічних наук
Русак Олена Петрівна,
Житомирський національний
агроекологічний університет,
доцент кафедри аналізу
і статистики ім. І. В. Поповича

Захист відбудеться «24» грудня 2015 року о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.004.01 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ–41, вул. Генерала Родимцева, 19, навчальний корпус № 1, кімната 97

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного університету біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ–41, вул. Героїв Оборони, 13, навчальний корпус № 4, кімната 41а

Автореферат розісланий «23» листопада 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. І. Балановська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Птахівництво належить до тих галузей сільського господарства, розвиток яких дає змогу прискореними темпами поліпшити забезпечення зростаючого попиту населення на високоякісні продовольчі товари тваринного походження. Бурхливий розвиток м'ясного і яєчного птахівництва впродовж кількох попередніх років став наслідком кардинальних змін у ринковій кон'юнктурі, а також у механізмах державного регулювання розвитку галузі.

Підвищення економічної ефективності підприємств інтенсивного птахівництва є однією із умов динамічного розвитку галузі. Насамперед, велике значення це питання має в Україні, де доцільність ефективного розвитку птахівництва зумовлена необхідністю розв'язання найважливішої соціально-економічної задачі – гарантування продовольчої безпеки не лише окремого регіону, а й країни у цілому, адже птахівництво є скоростиглою галуззю. Однак проблема відновлення і розвитку птахівництва потребує залучення здобутків широкого кола спеціалістів, дослідження питань економічної ефективності виробництва продукції птахівництва з урахуванням особливостей технологічних процесів галузі.

Під час вивчення проблеми підвищення ефективності галузі пріоритет має надаватися пошуку використання резервів виробництва, використання досягнень науково-технічного прогресу й орієнтації функціонування підприємств галузі на інноваційну складову.

Науковою основою дослідження є праці з проблем розвитку та економічної ефективності галузі птахівництва, таких вітчизняних та зарубіжних вчених: Н. О. Аверчевої, В. П. Бородая, Л. М. Березіної, О. С. Бутенка, Р. І. Буряка, А. І. Вертійчука, Е. Демінга, Д. Джурана, К. Ісікава, І. І. Івко, Г. В. Маркова, Л. О. Мармуль, Б. М. Мельника, С. М. Кваші, О. Ф. Кирилюк, В. М. Колесникова, А. Робертсона, О. П. Русак, М. І. Сахацького, Н. Н. Чуприни, В. І. Топіхи, А. Фейгенбаума, В. І. Фісініна, Ф. О. Ярошенка, І. Ф. Ясіновської та інших науковців-дослідників. Разом з цим, деякі теоретико-методичні аспекти щодо функціонування підприємств птахівництва потребують подальшого дослідження, зокрема дослідження рівня та напрямів підвищення економічної ефективності підприємств інтенсивного птахівництва, у тому числі з позиції інноваційного розвитку цих підприємств.

Такий підхід у питанні підвищення ефективності підприємств інтенсивного птахівництва, що є одним із пріоритетних завдань і визначив вибір теми дослідження, її актуальність і практичну значущість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з тематикою науково-дослідних робіт Національного університету біоресурсів і природокористування України, зокрема: «Обґрунтувати соціально-економічні пріоритети формування національної продовольчої безпеки в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0110U000569), у межах якої здобувач обґрунтувала напрями підвищення економічної ефективності виробництва продукції птахівництва на птахівничих підприємствах.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретичне узагальнення та обґрунтування методичних і практичних рекомендацій у визначенні

й оцінці основних напрямів щодо підвищення економічної ефективності підприємств інтенсивного птахівництва, спрямованої на забезпечення їх конкурентоспроможності, що сприятиме задоволенню потреб споживачів у екологічній продукції птахівництва.

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити такі задачі:

- узагальнити теоретичні аспекти економічної ефективності виробництва для уточнення її сутнісного та поглибленого розуміння основних понять як необхідність визначення показників та методик оцінки процесів ефективного функціонування підприємств;

- обґрунтувати методичні основи дослідження для вивчення стану і перспектив розвитку підприємств інтенсивного птахівництва та виявлення системи показників для підвищення їх економічної ефективності;

- оцінити сучасний стан і тенденції економічної ефективності виробництва продукції птахівництва для розроблення основних напрямів інтенсивного розвитку птахівничих підприємств;

- визначити організаційно-економічні фактори, які впливають на функціонування птахівничих підприємств, для розроблення заходів щодо адаптації до динамічних умов зовнішнього та внутрішнього середовища;

- обґрунтувати напрями підвищення економічної ефективності птахівничих підприємств на основі впровадження інновацій та формування збалансованих раціонів годівлі птиці для забезпечення їх конкурентоспроможності;

- запропонувати птахівничим підприємствам маркетингові заходи як комплексне рішення підвищення ефективності їх функціонування для залучення

- н о – визначити напрями щодо оптимізації виробничої програми птахівничих підприємств для підвищення їх економічної ефективності в умовах інтенсивного виробництва.

х *Об'єктом дослідження* є процеси, пов'язані з підвищенням економічної ефективності підприємств інтенсивного птахівництва.

с *Предметом дослідження* є теоретичні, методичні та прикладні засади підвищення економічної ефективності функціонування підприємств інтенсивного птахівництва. Поглиблені дослідження проведено на матеріалах птахівничих підприємств Черкаської області.

и **Методи дослідження.** Теоретичною та методологічною основою дисертаційної роботи є діалектичний метод наукового пізнання, комплексний та вистемний підхід до вивчення економічних явищ і процесів, фундаментальні положення економічної теорії, наукові праці провідних учених з проблем підвищення економічної ефективності птахівничих підприємств.

в У ході розв'язання поставлених задач використовувалися загальнонаукові і спеціальні методи: абстрактно-логічний – для уточнення сутності основних економічних категорій; монографічний – для дослідження наукових праць, статистичних збірників, розроблення теоретичних положень; аналізу і синтезу – для аналізу рівня розвитку та економічної ефективності функціонування підприємств інтенсивного птахівництва; порівняльний аналіз – для порівняння різноманітних явищ та процесів щодо їх впливу на економічну ефективність підприємств

к

ц

і

ї

інтенсивного птахівництва; метод експертного оцінювання – для дослідження впливу системи зовнішніх і внутрішніх факторів на функціонування підприємств інтенсивного птахівництва та їх економічну ефективність; метод розрахунково-конструктивний – для визначення напрямів оптимізації виробничої програми підприємств інтенсивного птахівництва з метою підвищення їх економічної ефективності.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативні акти України, збірники Державної служби статистики України, аналітична інформація Міністерства аграрної політики та продовольства України, матеріали статистичної звітності Черкаської області та підприємств інтенсивного птахівництва, наукові напрацювання вітчизняних та зарубіжних авторів із досліджуваного питання, результати проведення анкетування та спостережень здобувача.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні наукових і практичних засад підвищення економічної ефективності функціонування підприємств інтенсивного птахівництва. Основними положеннями, які отримані особисто здобувачем і виносяться на захист, є такі:

вперше обґрунтовано й адаптовано методичний підхід щодо розробки виробничої програми функціонування підприємств інтенсивного птахівництва, сформованої на основі розробленої моделі із впровадженням інновацій у формування раціонів годівлі та удосконаленням організації виробництва і перероблення м'яса птиці, що дає змогу підвищити економічну ефективність підприємств шляхом раціоналізації структури витрат виробництва для максимізації прибутку (С. 14–15);

удосконалено:

– теоретичні засади економічної ефективності, що дало змогу розкрити сутність цієї категорії з позиції функціонування підприємств інтенсивного птахівництва та особливостей системи показників у цій галузі (С. 5);

– методичні підходи щодо дослідження сучасного стану та економічної ефективності функціонування підприємств інтенсивного птахівництва, щоб визначити специфіку їх розвитку, виробництва та напрями підвищення їх економічної ефективності (С. 7–8);

– маркетингові заходи підвищення конкурентоспроможності птахівничих підприємств, які дали змогу визначити напрями розвитку підприємства та запропонувати розширення асортименту продукції, що сприятиме інтенсифікації виробництва (С. 12–13);

дістали подальший розвиток:

– методичні підходи щодо формування системи показників економічної ефективності птахівничих підприємств, що надає можливість науково обґрунтувати оцінку їх діяльності та розвитку (С. 6–7);

– пропозиції щодо поєднання технологічних, біологічних, економічних методів та прийомів у системі підвищення ефективності продукції птахівництва для економічного обґрунтування доцільності застосування інноваційних підходів до балансу раціонів годівлі птиці з метою зниження їх собівартості (С. 11–12);

– методичний підхід до аналізу та виявлення залежностей впливу основних

факторів на функціонування підприємств інтенсивного птахівництва, що дозволяє обґрунтувати пропозиції щодо підвищення економічної ефективності підприємств інтенсивного птахівництва (С. 9–10).

Практичне значення одержаних результатів. Висновки та пропозиції, викладені у роботі, спрямовані на ефективний розвиток галузі птахівництва як складової аграрного сектору. Напрацьовані практичні рекомендації з питань економічної ефективності підприємств інтенсивного птахівництва сприятимуть розвитку регіону та аграрного сектору загалом.

Результати дисертаційного дослідження щодо теоретичних, методичних, практичних питань та значення інновацій у підвищенні економічної ефективності підприємств інтенсивного птахівництва позитивно схвалені і підтверджуються довідкою Міністерства аграрної політики та продовольства України (довідка № 37-18-1-18/400 від 19 березня 2015 р.) та довідками управління агропромислового розвитку Золотоніської районної державної адміністрації (довідка № 125 від 17.03.2015 р.) і СТОВ «Коробівське» Золотоніського району Черкаської області (довідка № 25/1 від 17.03.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено дослідження економічної ефективності підприємств інтенсивного птахівництва. Теоретичні положення, висновки та наукові результати дослідження, що виносяться на захист, одержані здобувачем самостійно.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати наукових досліджень пройшли апробацію на: Міжнародній науково-практичній конференції «Ціна, якість, витрати та ефективність виробництва в АПК» (м. Київ, Національний університет біоресурсів і природокористування України, 28–29 жовтня 2010 р.); Всеукраїнській заочній науковій конференції «Актуальні питання сучасної економіки» (м. Умань, Уманський національний університет садівництва, 20–21 січня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю» (м. Черкаси, Черкаський державний технічний університет, 18–20 травня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Економічний розвиток агропромислового виробництва та природоохоронної сфери в умовах глобалізації і регіональних викликів» (м. Київ, Національний університет біоресурсів і природокористування України, 24–25 жовтня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Ринкові трансформації розвитку земельних відносин: результати, наслідки, перспективи» (м. Київ, Національний університет біоресурсів і природокористування України, 10–11 жовтня 2012 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю» (м. Черкаси, Черкаський державний технічний університет, 10–11 квітня 2014 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи викладено у 7 наукових працях загальним обсягом 1,94 ум. друк. арк., у тому числі: 5 статей у наукових фахових виданнях України, стаття у науковому виданні іншої держави загальним обсягом 1,82 ум. друк. арк., теза наукової доповіді загальним обсягом 0,12 ум. друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 218 найменувань і

додатків. Основний зміст дисертаційної роботи викладено на 174 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 26 рисунків, 20 таблиць і 6 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** визначено актуальність теми дисертаційного дослідження, сформульовано його мету, задачі, об'єкт і предмет, відображено наукову новизну і практичну цінність одержаних результатів, наведено дані про апробацію основних положень дисертаційної роботи, окреслено особистий внесок.

У першому розділі **«Теоретико-методичні засади формування економічної ефективності підприємств»** висвітлено теоретичні аспекти економічної ефективності виробництва, обґрунтовано методичні основи дослідження економічної ефективності виробництва продукції птахівництва, досліджено значення інновацій у підвищенні економічної ефективності птахівництва.

Встановлено, що формування теорії економічної ефективності базується на теоріях витрат виробництва та прибутку, зокрема, класичної політекономії (У. Петті, А. Сміт, Д. Рікардо) про суспільні витрати на одиницю продукції та прибуток.; теорії меркантилістів та фізіократів про джерела формування прибутку; марксистської теорії (К. Маркс) про капіталістичні та індивідуальні витрати виробництва та прибуток; теорії факторів виробництва (Ж. Б. Сея і Ф. Бастіа) про витрати виробництва, які зводились до затрат праці, землі, капіталу та прагматичні теорії прибутку; теорії витрат альтернативних можливостей (Ф. Візер і К. Менгер) та теорії трудового доходу (Дж. Міль) про прибуток як трудовий дохід підприємців; теорії попиту і пропозиції (А. Маршал) про витрати виробництва та теорії утримання прибутку (Н. Сеніором), як результат пожертви власним добробутом.

Дослідження поглядів учених-економістів дало змогу зауважити, що складність економічної ефективності як категорії економічної науки полягає в тому, що існують різні трактування вимірювання результатів і витрат виробництва. Економічна ефективність від впровадження певних організаційно-технічних заходів на деяких стадіях виробничого процесу може виявлятися у різних формах. Під час визначення слід забезпечувати порівняння варіантів щодо поточних витрат та капітальних вкладень, зважаючи на чинники часу. Розглядати сутність економічної ефективності в інтенсивному птахівництві як співвідношення досягнутого результату і витрат виробництва можна лише у тому випадку, якщо такий результат буде не тільки перевищувати витрати, пов'язані з його одержанням, а й дасть змогу сформувати певні фонди для забезпечення розширеного відтворення на інтенсивній основі.

Поділяючи погляди провідних учених щодо визначення економічної ефективності, пропонуємо своє бачення категорії «економічна ефективність підприємств інтенсивного птахівництва»: нами вона визначається, як максимальна користь (вигода), яка отримана за мінімальних витрат на виробництво продукції птахівництва шляхом мінімізації витрат виробничих факторів на основі поліпшення їх якості за допомогою впровадження інновацій з метою збільшення виробництва продукції птахівництва.

Інтенсивне птахівництво – це складна, природна, що динамічно розвивається, багаторівнева і багатоцільова система, представлена, з одного боку, сукупністю структуроутворюючих елементів, з іншого – підсистемою макрорівня і головною ланкою у комплексі заходів щодо забезпечення населення продукцією птахівництва. Її основа – процес переходу з одного якісного стану до іншого під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища на базі економічного зростання.

Методичні підходи до оцінки ефективності виробництва продукції птахівництва формують певну методологічну систему, в основі якої лежить теоретична концепція чинників виробництва, їх взаємозалежності, взаємовпливу та взаємозаміни, що, у свою чергу, дає змогу приймати правильні рішення з метою спрямування процесів економічної ефективності виробництва продукції птахівництва.

Установлено, що для визначення ефективності роботи птахівничих підприємств немає єдиного узагальнюючого показника. Із цією метою використовують систему як натуральних, так і вартісних показників. Натуральні – це найпростіші показники, які використовують для оцінки діяльності господарства. У птахівництві таким показником є продуктивність птиці. Основними вартісними показниками, які дають змогу дослідити економічну ефективність птахівничих підприємств, є обсяг валової і товарної продукції, поточні витрати, дохідність виробництва продукції птахівництва (рис.1).

Рис. 1. Система показників оцінки і розвитку ефективності підприємств інтенсивного птахівництва

Запропонована система показників оцінки ефективності функціонування птахівничих підприємств, на наш погляд, у цілому відповідає розкриттю суті

критерію ефективності науково-технічного прогресу, який розглядається як процес максимізації прибутку у розрахунку на одиницю продукції за мінімуму витрат і кращого використання діючого капіталу.

З'ясовано, що на відміну від екстенсивного, інтенсивний розвиток підприємств базується на виявленні факторів, критеріїв та показників оцінки ефективності промислового птахівництва на основі інтенсифікації його розвитку з позицій прискореного впровадження досягнень науково-технічного прогресу у практику. Одним із основних завдань управління економічною системою птахівничих підприємств є інтенсивне виробництво. У даному випадку інновації слід розглядати як засіб досягнення інтенсивного розвитку. Основними елементами виробничо-економічної системи птахівничих підприємств є: соціально-економічні відносини; організаційна форма господарської діяльності; господарський механізм; системи стимулів і мотивацій; визначені взаємозв'язки між підприємствами та організаціями.

Визначено, що діяльність підприємств інтенсивного птахівництва має базуватися на стратегії інноваційного розвитку із впровадженням ресурсозберігаючих технологій, збалансованих раціонів годівлі, утилізації пташиного посліду, що гарантує екологічну безпеку територій, де функціонують птахівничі підприємства та інші інноваційні заходи. Інтенсивне птахівництво на промисловій основі є галуззю, яка дуже добре реагує на інновації, дає змогу у короткостроковому періоді збільшити обсяги виробництва продовольчої продукції, яка користується підвищеним попитом, та забезпечити раціональний білковий баланс раціону харчування населення. Ці заходи мають впливати на підвищення економічної ефективності підприємств інтенсивного птахівництва.

У другому розділі **«Рівень розвитку та економічна ефективність підприємств інтенсивного птахівництва»** досліджено тенденції розвитку та економічну ефективність виробництва продукції птахівництва, проаналізовано сучасний стан та економічну ефективність підприємств інтенсивного птахівництва та місце держави у функціонуванні підприємств із виробництва продукції птахівництва.

Птахівництво досить ефективно реагує на розвиток інтенсифікації виробництва і належить до числа галузей, які можуть здійснювати розширене відтворення завдяки впровадженню прогресивних технологій, застосуванню інновацій і випуску конкурентоспроможної продукції. Галуззю виробляються цінні, необхідні для населення м'ясо птиці та яйця, які узгоджуються із світовими стандартами.

У ході оцінки розвитку птахівничих підприємств України встановлено, що існує тенденція до відродження галузі птахівництва, яка зможе задовольнити потреби населення у продукції птахівництва та надасть змогу досягти встановленої раціональної норми споживання м'яса в Україні (82 кг). У 2013 р. середній рівень споживання м'яса на одну особу становив 56 кг. З цього обсягу поки що частка м'яса птиці становить 44 %. Тобто частка м'яса птиці у загальній структурі споживання є найвагомішою, та однак можливо збільшити шляхом підвищення ефективності функціонування птахівничих підприємств.

Проте аналіз статистичних даних свідчить, що обсяги виробництва яєць сільськогосподарської птиці усіх видів з 1999 до 2013 рр. поступово зростало із середнім приростом майже 0,81 млрд штук яєць на рік. Так, у 2013 році вироблено в Україні 19,6 млрд штук яєць, що більше ніж удвічі перевищує показник 1999 року. Поголів'я сільськогосподарської птиці усіх видів у динаміці мало середній приріст майже 7 млн голів птиці на рік з 126,1 млн голів у 1999 р. до 230,3 млн голів у 2013 р.

На виробництво продукції птахівництва, насамперед, впливає наявність поголів'я птиці. Зазначимо, що збільшення обсягів виробництва продукції птахівництва досягається завдяки зростанню його промислового виробництва. Це підтверджується даними Державної служби статистики, згрупованими за категоріями господарств (рис. 2).

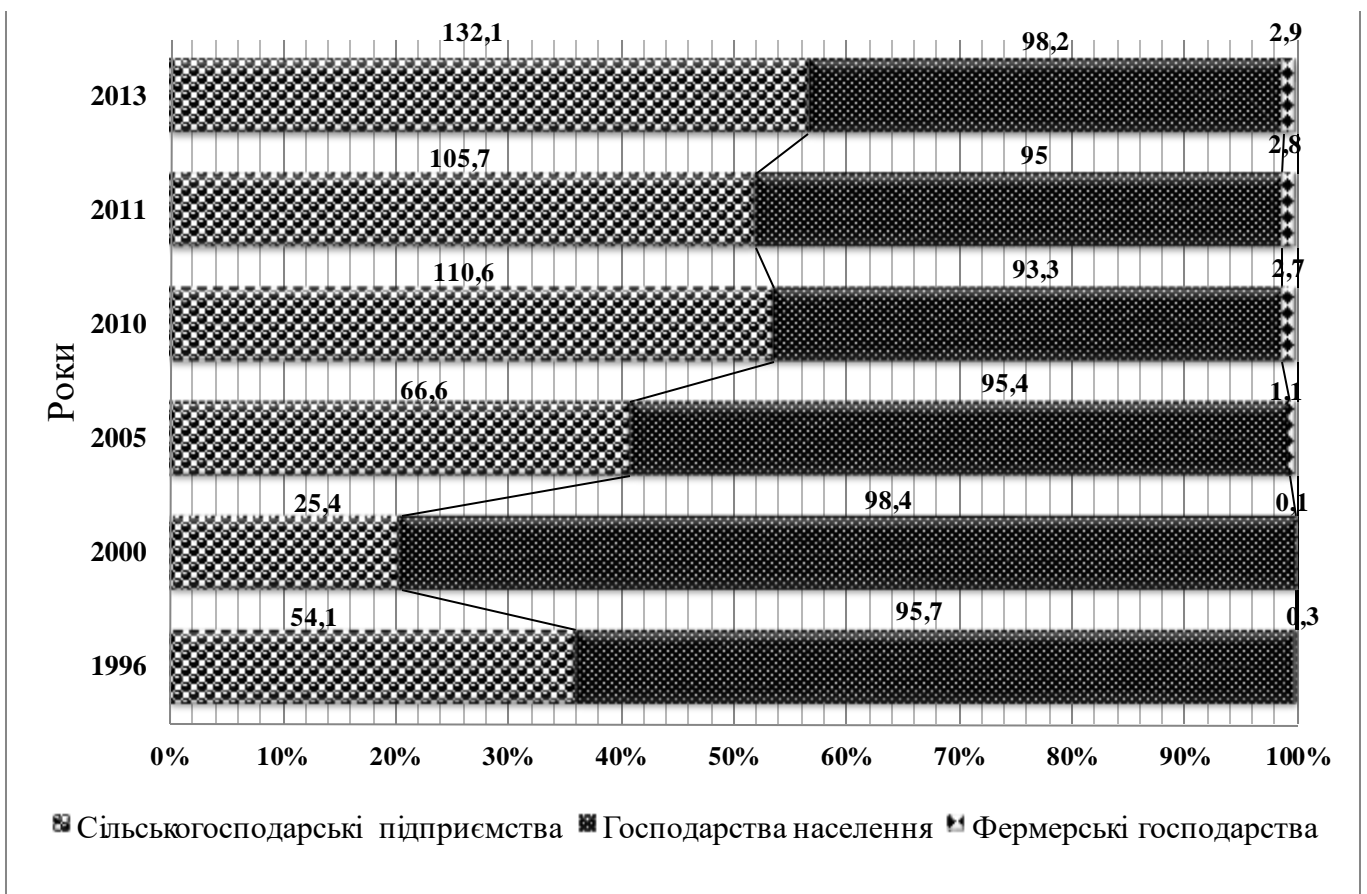

Рис. 2. Поголів'я птиці в Україні по різних категоріях господарств, млн голів

Проведені дослідження розвитку вітчизняних птахівничих підприємств свідчать про відновлення галузі. Згідно зі статистичними даними від 195,3 млн голів середньорічного поголів'я курей-несучок у птахівничих підприємствах одержано близько 12,1 млрд штук яєць, поголів'я на відгодівлі дало змогу реалізувати на забій 1260,4 тис. тонн м'яса птиці у живій масі, з них 94,5 % – це бройлери, інші 5,5 % – це м'ясо від вибраковки промислових курей-несучок, а також качок, гусей, індиків та іншої птиці. Порівняно з минулими роками продуктивність на середньорічну курку-несучку збільшилась і становила у 2013 році 289 штук яєць.

Досліджуючи розвиток галузі птахівництва у Черкаській області, слід зазначити суттєве збільшення показників виробництва валової продукції

птахівництва. Птахівничі підприємства Черкаської області представлені значною кількістю самостійних підприємств, що прагнуть зміцнити власне економічне становище. За період 2004–2013 рр. господарства із виробництва м'яса птиці наростили обсяги виробництва продукції у 10,5 раза більше, та, відповідно, реалізували у 2013 році на 52,1 % більше ніж у 2004 році. Починаючи з 2004 року у Черкаській області зростання виробництва яєць збільшується, це зумовлено використанням новітніх технологій виробництва та залученням нових інвесторів у птахівничу галузь. За період 2004–2013 рр. господарства з виробництва яєць наростили обсяги виробництва продукції у 3,4 раза більше, та реалізували у 2013 році у 3,3 раза більше ніж у 2004 році.

На основі методу багатофакторної лінійної регресії побудовано економіко-математичні моделі визначення впливу факторів на рівень функціонування птахівничих підприємств. Особливість моделей такого типу – реальна можливість урахування значної кількості різноманітних факторів як прямого, так і опосередкованого впливу. Варто зазначити, що обсяг експорту перебуває під впливом деяких факторів, дія яких з часом може стати незначною. Натомість вирішального значення можуть набути фактори, які були відсутні або вплив яких був незначним. Це можна пояснити тим, що ефективність функціонування сучасних птахівничих підприємств багато у чому визначає наявність основних фондів, техніки і технологій, а також приміщень, комплексів та інноваційних підходів щодо економії та оптимізації виробничих ресурсів.

Проведене дослідження діяльності обраних птахівничих підприємств може бути основою у системі прогнозування та проектування господарської діяльності підприємств інтенсивного птахівництва.

У ході дослідження, розв'язуючи ряд поставлених завдань, отримано числові характеристики для параметрів β_j^* ($j = 0, 1, 2, \dots, m$) і для самої функції регресії, використовуючи при цьому елементи матричної алгебри як інструментарію. Отже, рівняння залежності обсягу виробленої продукції від факторів техніко-технологічного рівня викладено у вигляді формули (1), наведено у (табл. 1).

Аналогічно отримано ряд лінійних рівнянь залежності між відібраними факторами та обсягом виробництва і виділено чинники, що мають найбільшу силу впливу на середньостатистичне птахівниче підприємство (формули (2) – (6)), які відображені у (табл. 1).

Варто зазначити, що у ході розрахунку сили впливу факторів на виробництво найбільшою мірою впливають наукові та науково-технічні роботи, виконані власними силами птахівничих підприємств, а також використання інновацій, реконструкції пташників, система сталого забезпечення виробництва інвестування. Важливою умовою є виконання вимог сертифікації та стандартизації, утримання нових кросів птиці, дотримання високотехнологічних та високопродуктивних технік і технологій. Разом із цим, вагомим значенням набуває наявність ринкових умов господарювання птахівничих підприємств. Проведене дослідження діяльності обраних птахівничих підприємств може бути основою у системі прогнозування та проектування господарської діяльності підприємств птахівництва.

Параметричний розрахунок рівнянь залежностей факторів впливу на основне виробництво птахівничих підприємств, 2013 р.

Рівняння залежності факторів	Номер формули	Множина досліджуваних факторів	Вага фактора
$Y = 1,71 - 1,9x_1 + 6,94x_2 + 2,09x_3 + 2,01x_4 - 8,1x_5 - 1,4x_6$, де x_1 – впровадження нових технологій; x_2 – сучасні іноземні і вітчизняні кроси птиці; x_3 – реконструкція наявних пташників; x_4 – будівництво нових пташників; x_5 – електрифікація та водопостачання із системою очищення; x_6 – комплектне обладнання пташників	(1)	Технологічні внутрішні	1
$Y = 0,91 - 3,22x_1 + 1,13x_2 + 0,19x_3 + 3,06x_4 - 0,56x_5 - 0,55x_6$, де x_1 – баланс кормів; x_2 – обсяг застосовуваних наукових та науково-технічних робіт; x_3 – обсяг витрат на інновації; x_4 – середньомісячна номінальна заробітна плата; x_5 – освоєння нових видів продукції; x_6 – система стандартизації та сертифікації	(2)	Виробничі внутрішні	2
$Y = 1,11 + 0,9x_1 + 0,4x_2 + 2,09x_3 + 0,41x_4 - 0,51x_5 - 0,34x_6$, де x_1 – рентабельність продукції; x_2 – рентабельність виробництва; x_3 – структура собівартості продукції; x_4 – інвестиції в основний капітал; x_5 – реінвестиції у власне виробництво; x_6 – норма прибутку	(3)	Економічні фактори	3
$Y = -2x_1 + 0,84x_2 + 1,09x_3 - 2,01x_4 + 8,1x_5 - 2,4x_6$, де x_1 – коефіцієнт оновлення виробничих потужностей; x_2 – витрати на одиницю продукції; x_3 – прибуток на одиницю продукції; x_4 – прибуток на одиницю часу; x_5 – термін повного виробничого циклу одиниці продукції; x_6 – виробничі потужності підприємства на одиницю площі	(4)	Часу та простору	4
$Y = 1,3x_1 + 0,28x_2 + 0,41x_3 + 0,56x_4 - 0,43x_5 - 0,244x_6$, де x_1 – індекс інфляції; x_2 – індекс офіційного курсу національної валюти; x_3 – купівельна спроможність потенційних споживачів; x_4 – витрати на маркетинг продукції; x_5 – витрати на експорт продукції; x_6 – система податків та державна підтримка	(5)	Ринкові, або зовнішні економічні фактори	5
$Y = -1,55x_1 + 2,74x_2 + 2,19x_3 + 2,11x_4 - 6,1x_5 - 6,02x_6$, де x_1 – рівень кваліфікації працівників; x_2 – рівень ефективних управлінських рішень; x_3 – наявні освітні та тренінгові програми для працівників; x_4 – коефіцієнт працівників, що працюють на високотехнологічному обладнанні; x_5 – коефіцієнт інноваційної продукції; x_6 – обсяг високоефективних кросів	(6)	Освітні	6

Окремо зазначимо існування державних заходів із регулювання виробництва продукції птахівництва. Дослідження свідчать, що основними напрямками вдосконалення державного регулювання ринку продукції птахівництва, на наш погляд, є збільшення обсягів державної підтримки вітчизняної селекції та генетики птиці, розширення її племінної бази, коригування антимонопольної, податкової та митної політики на користь вітчизняних виробників. Крім того, держава має приділяти увагу регулюванню митних зборів з імпорту сировини, матеріалів, обладнання, оскільки вітчизняне машинобудування не може забезпечити новою технікою і технологією птахівничих підприємств. У більшості великих інтегрованих птахівничих підприємствах модернізація здійснюється на базі закупівлі закордонної техніки і технології, що вирізняються високою якістю, надійністю та ефективністю функціонування.

У третьому розділі **«Основні напрями підвищення економічної ефективності підприємств інтенсивного птахівництва»** досліджено основні напрями підвищення ефективності продукції птахівництва шляхом впровадження інновацій при формуванні збалансованих раціонів годівлі птиці, запропоновано маркетингові заходи підвищення конкурентоспроможності підприємств із виробництва продукції птахівництва та обґрунтовано і адаптовано методичний підхід щодо розроблення виробничої програми функціонування підприємств інтенсивного птахівництва.

На основі дослідження встановлено, що збільшення виробництва продукції птахівництва та зниження її собівартості вимагає мобілізації всіх ресурсів на основі широкого впровадження досягнень науки. Одним із факторів, що визначає продуктивність птиці, є повноцінність її годівлі, яка досягається не тільки набором кормових засобів, а й включенням до раціону біологічно активних речовин: вітамінів, мінеральних речовин, кормових антибіотиків, пребіотиків і пробіотиків. Останні отримали широке застосування у птахівництві не тільки як препарати для лікування різних захворювань, але також як стимулятори росту.

Підвищення продуктивності птиці та ефективності використання поживних речовин кормів є важливою проблемою економічної науки. З метою підвищення конверсії поживних речовин проводяться наукові дослідження з технології годівлі та використання різних добавок. Освоєння нових потужностей та інноваційних технологій у розвитку галузі птахівництва відбувається завдяки збільшенню обсягів виробництва курятини та курячих яєць. Тому пошук шляхів зниження собівартості – один з основних напрямів зміцнення не тільки його господарської діяльності, а й інших птахофабрик, що планують розвиватися та зміцнювати своє економічне становище. Підвищення продуктивності птиці та ефективності використання поживних речовин кормів є важливою проблемою економічної науки.

На основі досліджень обчислено економічну ефективність вирощування ремонтного молодняку на основі балансу кормів за амінокислотами та використання в їх раціонах пробіотиків Пролам і Бацелл у дослідній групі вирощування молодняку птиці до 91-денного віку (табл. 2) та у групі із застосуванням лише пробіотика Бацелл (табл. 3).

Таблиця 2

**Прогноз економічної ефективності вирощування молодняку птиці
до 91-денного віку СТОВ «Птахоплемзавод «Коробівський» на 2017 р.**

Показник	Група					
	1	2	3	4	5	6
Середнє поголів'я, гол.	98	100	100	99	100	99
Валовий приріст 1 голови, г	1062,4	1183,8	1192,6	1171,9	1177,7	1157,9
Валовий приріст за групою, кг	104,1	118,4	119,3	116	117,8	114,6
Вартість 1 кг живої маси, грн	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5
Вартість валової продукції, грн	1821,75	2072	2087,75	2030	2061,5	2005,5
Виробничі витрати, грн	1539,55	1572,1	1579,97	1559,95	1577,22	1556,8
у т. ч. вартість кормів, грн	923,75	956,3	964,17	944,15	961,42	941
у т. ч. Пролам і Бацелл	-	16,3	24,17	13,55	21,42	10,4
Собівартість 1 кг приросту живої маси, грн	14,79	13,27	13,25	13,44	13,39	13,58
%	100	89,8	89,6	90,9	90,5	91,8
Прибуток, грн	282,2	499,9	507,78	470,05	484,27	448,7
Рівень рентабельності, %	15,5	24	24,3	23,1	23,5	22,4
Отримано додатково прибутку на 1 голову, грн	-	2,18	2,25	1,9	2	1,68

Зміни виробничих витрат у другій групі порівняно з першою становлять 63,5 грн. Найвищий прибуток спостерігали у третій групі, а найменший – у першій. Однак собівартість знизилась у другій групі на 11,2 %, у третій – на 11,4 %, у четвертій – на 9,1 %, у п'ятій – на 9,5 %, у шостій – на 8,2 %. Збільшився рівень рентабельності у дослідних групах на 6,9–8,8 % порівняно з контролем.

Таблиця 3

**Прогноз економічної ефективності вирощування молодняку птиці
92–150-денного віку СТОВ «Птахоплемзавод «Коробівський» на 2017 р.**

Показник	Група					
	1	2	3	4	5	6
Середнє поголів'я, гол.	98	100	100	99	100	99
Валовий приріст 1 голови, г	620,6	629,2	623,4	626,1	625,3	622,5
Валовий приріст за групою, кг	60,8	62,9	62,3	62	62,5	61,6
Вартість 1 кг живої маси, грн	20	20	20	20	20	20
Вартість валової продукції, грн	1216	1258	1246	1240	1250	1232
Виробничі витрати, грн	1207	1240,05	1239,9	1231,03	1240,2	1231,03
у т. ч. вартість кормів, грн	867,3	900,35	900,28	891,33	900,5	891,33
у т. ч. Бацелл	-	15,34	15,34	15,19	15,34	15,19
Собівартість 1 кг приросту живої маси, грн	19,85	19,72	19,9	19,85	19,84	19,98
%	100	99,3	100,2	100	99,9	100,6
Прибуток, грн	9	17,95	6,03	8,97	9,80	0,97
Рівень рентабельності, %	0,7	1,4	0,5	0,7	0,8	0,1
Отримано додатково прибутку на 1 голову, грн	-	0,09	-	-	0,01	-

Завдяки зниженню інтенсивності росту дослідних і контрольних груп, економічні показники їх дорощування істотно не вирізнялися між групами. Незначний додатковий прибуток отримано тільки у другій групі – 0,09 грн і у п'ятій – 0,01 грн. Забезпечення оптимального та економічно обґрунтованої відгодівлі знижує собівартість виробництва продукції у середньому на 48 % і збільшує показник рівня рентабельності у середньому на 6 %. Результати економічного аналізу зміни інноваційної технології інтенсивного виробництва птиці підтверджують доцільність технологічного процесу відгодівлі. Дослідження свідчать про економічну доцільність комплексного застосування пробіотичних кормових добавок у період вирощування ремонтного молодняка птиці, починаючи ще в інкубаторії, і продовжуючи використовувати їх у кормах курей-несучок у продуктивний період.

Встановлено, що маркетинговими заходами можна вважати систему взаємопов'язаних заходів щодо забезпечення діяльності господарюючих суб'єктів на товарному ринку, спрямовану на вивчення та максимальне задоволення платоспроможного попиту, створення умов розвитку власного виробництва й отримання прибутку. Типову технологію, що використовується у маркетинговій діяльності підприємств можна подати як стратегічну карту системи збалансованих показників (Balance Scorecard (SCC)) (рис. 3).

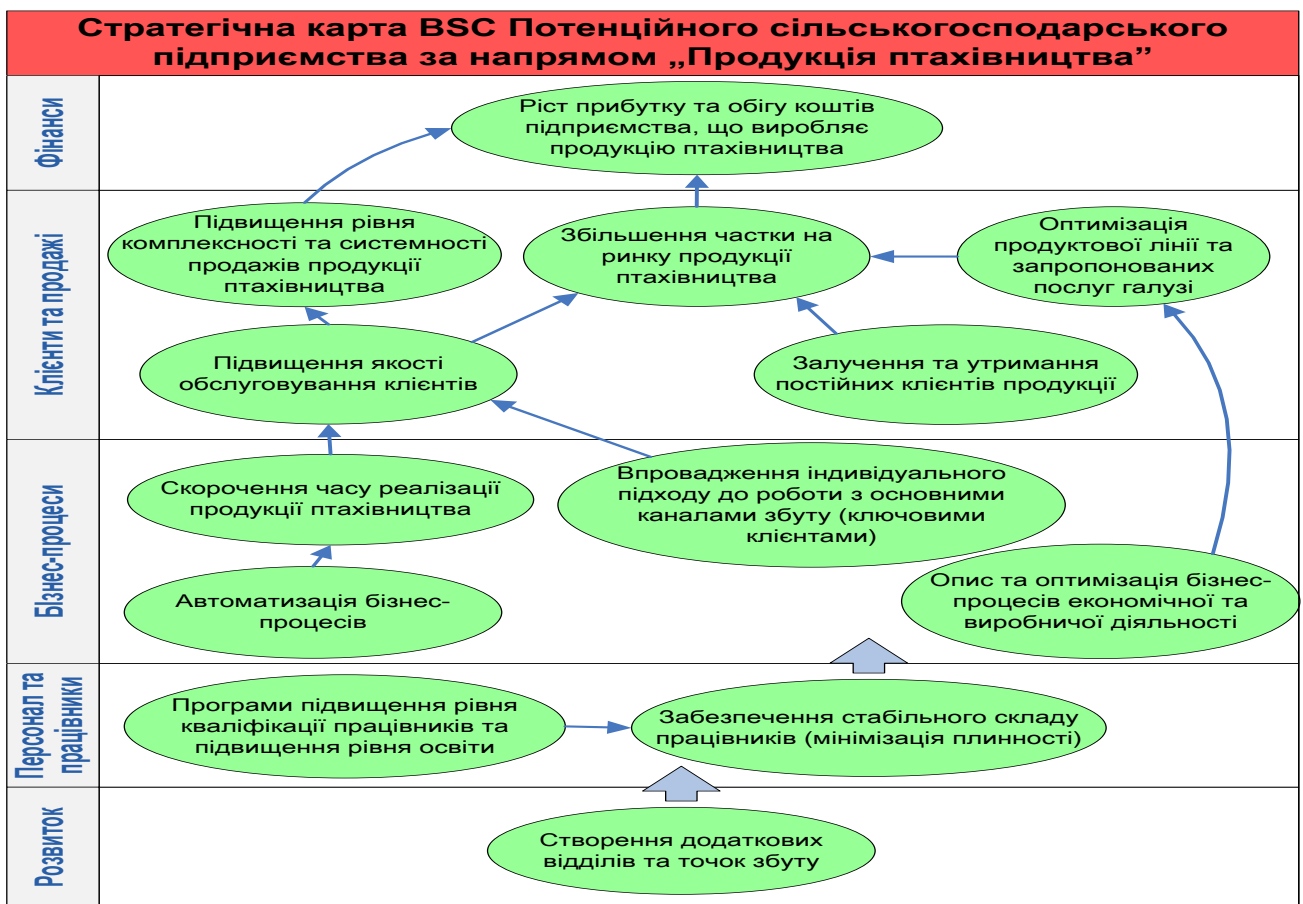

Рис. 3. Типова стратегічна карта BSC, орієнтована на підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємств із виробництва продукції птахівництва

У ході проведених аналітичних досліджень можна виокремити основні сторони розвитку маркетингу підприємств інтенсивного птахівництва. Сильні сторони формуються географічним положенням, природними умовами та ресурсами, соціально-економічним потенціалом. Для оцінки можливостей і загроз, які надходять із зовнішнього середовища на макро- і мікрорівні, а також внутрішніх обмежень організації, використовують класичний ситуаційний аналіз на базі SWOT, який має особливе значення для маркетингу продукції птахівництва. Дії найважливіших факторів розвитку регіонального ринку продукції птахівництва свідчать, що сильні і слабкі сторони вважаються внутрішніми, а можливості і загрози – зовнішніми факторами.

Досліджено, що в успішному просуванні продукції птахівництва на продовольчому ринку важливе значення має суб'єктивний фактор і у цьому зв'язку більше уваги слід приділяти аспектам споживчої поведінки. Це визначає основний напрям збутової діяльності птахівничих підприємств та основні напрями оптимізації виробничої програми підприємств галузі птахівництва.

Для формування оптимального виробничого плану важливо своєчасно приймати управлінські рішення, які свідчать у який період, і яку саме вагову групу птиці слід направити на той чи інший вид перероблення. Для розв'язання цього виробничого завдання пропонуємо використовувати методи математичного моделювання. Із досліджених методів обрано метод лінійної оптимізації.

Методика планування виробництва м'яса птиці на основі методу лінійного програмування, містить вісім етапів: групування голів птиці за ваговими категоріями; розрахунок виходу продукції у забійній масі по кожній ваговій категорії; визначення кількості готової продукції за видами залежно від варіанта перероблення м'яса птиці; визначення собівартості перероблення м'яса птиці; визначення ціни виробленої продукції; обчислення прибутку від реалізації всієї продукції; визначення коефіцієнтів альфа залежно від попиту на різні види продукції; складання оптимального плану виробництва перероблення м'яса птиці. Введемо необхідні позначення і розглянемо розв'язання цієї задачі як загалом, так і на прикладі даних СТОВ «Птахоплемзавод «Коробівський».

На основі репрезентативної вибірки птиці, їх зважування та порівняння показників із оптимальними показниками ваги для даного віку, було проведено групування голів птиці за ваговими категоріям, і вся сукупність розподілена на сім груп. Розподіл живої маси тушок птиці відповідає нормальному розподілу. Найбільша кількість птиці належить до четвертої вагової категорії із середньою живою масою тушки 2,2 кг. Протягом місяця на птахопереробному виробництві птахівничим підприємством забито 514 979 голів птиці і внаслідок цього отримано 800 тонн м'яса птиці у забійній масі, розрахунок було проведено за формулою (7):

$$X_i = l_i \cdot f_i \cdot m_i = l_i \cdot z_i, \quad (7)$$

де x_i – вихід продукції з птиці i -ї категорії 1,2, ... i , n ; l_i – число голів i -ї категорії; m_i – середня жива маса тушки птиці i -ї категорії; f_i – відсоток виходу від живої маси тушки i -ї категорії; z_i – середня забійна маса тушки птиці i -ї категорії.

Тушки різних вагових категорій використовуються для виробництва різних видів продукції. Так, тушки першої та другої вагових категорій повністю

відправляють на глибоку переробку. Тушки шостої і сьомої вагових категорій підлягають лише обробці. Тушки третьої, четвертої та п'ятої вагових категорій можна розподіляти на всі три розглянуті варіанти виробництва і переробки м'яса птиці в залежності від ринкового попиту на відповідні види продукції.

У моделі враховувалися такі ресурси як: сировина, праця і обладнання. Для виробництва продукції y_v за j -м варіантом для перероблення м'яса птиці необхідно a_{ik} одиниць ресурсу R_k , $k = 1, 2, 3$. Вартість одиниці ресурсу дорівнює d_k гривень. Тоді сума витрат усіх використаних ресурсів для виробництва продукції птахівництва становить собівартість усієї продукції.

Одиниця продукції w -го виду, $w = 1, 2, \dots, 7$, може бути реалізована за середньою ціною c_w , грн. Тоді виручка від реалізації виробленої продукції буде визначатись як добуток ціни на обсяг відповідного виду продукції (y'_w), де y'_w відповідає різним видам продукції. Обчислення прибутку від реалізації всієї продукції здійснюється за формулою (8):

$$\Pi = \sum_{w=1}^{75} p_w y'_w - \sum_{k=1}^3 d_k \sum_{j=1}^3 \alpha_{jk} \sum_{v=1}^3 y_v, \quad (8)$$

де $\sum_{w=1}^{75} p_w y'_w$ – виручка від реалізації виробленої продукції;

$\sum_{k=1}^3 d_k \sum_{j=1}^3 \alpha_{jk} \sum_{v=1}^3 y_v$ – собівартість з урахуванням витрат і вартості використаних ресурсів за j -м варіантом перероблення м'яса птиці;

R_k , $k = 1, 2, 3$ - суми обсягу використаного ресурсу.

Визначення коефіцієнтів α_{iq} залежно від попиту на види продукції (умовно готова продукція, тушка цілком, стегна, гомілки, грудка) у різні періоди часу. Коефіцієнти α_{iq} знаходяться в результаті рішення лінійної оптимізаційної задачі, у процесі виконання обчислення використано надбудову Excel «Пошук рішення», за допомогою якої можна знаходити розв'язання для оптимізаційних завдань. Внаслідок цього отримано такі результати (табл. 4).

Таблиця 4

Визначення оптимального плану виробництва

Період	Матриця коефіцієнтів			Види продукції, кг			Прибуток, тис. грн
				умовно готова продукція	ціла тушка	розподіл тушки	
Будні	0,3213	0,6787	0	79 806	224 903	301 985	4526,84
	0	0,4708	0,5292				
	0	0	1				
Вихідні	0,2502	0,7498	0	18 350	77 550	56 400	885,49
	0	0,7000	0,3000				
	0	0	1				
Разом	-			98 156	302 453	358 385	5412,34

Отже, внаслідок застосування розробленої моделі визначено оптимальний план виробництва перероблення м'яса птиці з урахуванням попиту у будні та вихідні і святкові дні. У будні 32,13 % тушок птиці третьої вагової категорії доцільно направити на глибоке перероблення і 67,87 % – на виробництво цілої тушки. Тушки птиці четвертої вагової категорії необхідно розподілити у таких пропорціях: 47,08 % – на виробництво цілої тушки і 52,92 % – на оброблення тушки.

Запропонований методичний підхід щодо виробничої програми лінійної оптимізації успішно апробований на матеріалах досліджуваного птахівничого підприємства. Використовуючи цей метод, вітчизняні птахопідприємства можуть прогнозувати ціну та попит на продукцію птахівництва, правильно обраний та вміло реалізований стратегічний набір дає змогу вітчизняним птахівничим підприємствам повною мірою задовольняти потреби споживачів, утриматися в умовах жорсткої конкуренції на продовольчому ринку України, незважаючи на тиск з боку імпортерів, а також поліпшувати свої фінансово-економічні показники завдяки нарощуванню обсягів реалізованої продукції.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової завдання, що дають змогу визначити основні напрями підвищення економічної ефективності підприємств інтенсивного птахівництва, розробити системно-комплексні, теоретичні та практичні рекомендації з питань їх розвитку. Результати дослідження дозволили зробити наступні висновки:

1. За аналізом наукових праць вітчизняних та зарубіжних авторів розкрито сутність аспектів економічної ефективності виробництва. Максимальне підвищення ефективності аграрного виробництва досягається за інтенсивного типу розширеного відтворення, який характерний для сучасного етапу розвитку аграрного сектору розвинених країн. Встановлено, що формування теорії економічної ефективності базується на теоріях витрат виробництва та прибутку. Це дало змогу обґрунтувати методичні основи дослідження економічної ефективності виробництва продукції птахівництва.

2. Обґрунтування методичних основ дослідження економічної ефективності виробництва продукції птахівництва довели, що визначення критеріїв і системи показників оцінки ефективності підприємств інтенсивного птахівництва на основі інтенсифікації їх розвитку слід розглядати з позицій прискореного впровадження інновацій. Це проявляється у зростанні обсягів кінцевої продукції, поліпшенні її якостей і у більш результативному дослідженні власних і залучених ресурсів для інтенсифікації виробництва за зростаючої його рентабельності та посилює значення інновацій у підвищенні економічної ефективності підприємств інтенсивного птахівництва.

3. Оцінка тенденцій розвитку та економічної ефективності виробництва продукції птахівництва в Україні свідчить, що продукція птахівництва є доступною і корисною для споживачів і має свій сформований сегмент ринку. Незважаючи на позитивні тенденції розвитку ринку м'яса птиці та яєць, існують також стримуючі фактори його розвитку. Здебільшого це стосується зростання виробничих витрат, які

залежать від витрат на корми, а ті, у свою чергу, від цін на зерно, білково-вітамінних та мінеральних добавок. У структурі витрат кормовій складовій належить до 80 %, цей факт і визначив пріоритетні напрями підвищення економічної ефективності підприємств інтенсивного птахівництва.

4. Обґрунтування сучасного стану та рівня економічної ефективності підприємств інтенсивного птахівництва у Черкаській області свідчить про вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на досліджувані підприємства птахівничої галузі. На основі багатофакторної лінійної регресії обчислено силу впливу факторів на обсяги виробництва та визначено, що найбільшою мірою впливають наукові та науково-технічні напрацювання, здійснені власними силами птахівничих підприємств, а також використання зовнішніх інновацій, стабільне інвестування, реконструкція пташників. Не менш важливим є дотримання вимог сертифікації та стандартизації, утримання нових кросів птиці, дотримання високопродуктивних технік і технологій. Поряд із цим, важливими є сприятливі ринкові умови господарювання птахівничих підприємств.

5. Зважаючи на науково обґрунтовані вимоги підвищення ефективності продукції птахівництва шляхом впровадження інновацій, під час формування збалансованих раціонів годівлі опрацьовано основні напрями підвищення економічної ефективності підприємств інтенсивного птахівництва. Забезпечення оптимального та економічно обґрунтованого вирощування молодняку птиці знижує собівартість виробництва птиці у середньому на 48 % і збільшує показник рівня рентабельності у середньому на 6 %. Результати економічного аналізу зміни технології інтенсивного виробництва птиці свідчать про доцільність запропонованого технологічного процесу відгодівлі птиці.

6. Запропоновані маркетингові заходи підвищення ефективності і конкурентоздатності птахівничих підприємств, розроблену типову стратегічну карту BSC, орієнтовану на підвищення ефективності птахівничих підприємств. Комплексна модель маркетингу продукції птахівництва спрямована на розширення асортименту, підтверджують, що для успішного просування продукції птахівництва на продовольчому ринку важливе значення має суб'єктивний фактор, і саме більше уваги слід приділяти аспектам споживчої поведінки. Такий підхід має визначати основний напрям збутової діяльності птахівничих підприємств та оптимізації виробничої програми підприємств галузі птахівництва.

7. Обґрунтовано використання під час розробки виробничої програми функціонування підприємств запропонованої моделі лінійного програмування, яка надає можливість оптимізувати виробничі процеси і раціонально використовувати ресурси, що так само, як і отримання максимального прибутку є пріоритетними завданнями для будь-якого ефективно функціонуючого підприємства птахівничої галузі. Зазначений методичний підхід допоможе керівництву підприємства швидко відреагувати на зміну попиту на реалізовану продукцію на ринку і прийняти науково обґрунтовані управлінські рішення з планування обсягів виробництва, що орієнтовані на отримання максимального прибутку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Скиба Т. О. Методичні підходи дослідження економічної ефективності виробництва продукції інтенсивного птахівництва / Т. О. Скиба (Т. О. Власенко) // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2011. – № 27. – С. 121–124.

2. Скиба Т. О. Особливості визначення економічної ефективності галузі птахівництва / Т. О. Скиба (Т. О. Власенко) // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2011. – № 163. – С. 141–145.

3. Власенко Т. О. Фактори економічної ефективності виробництва продукції птахівництва на птахокомплекса / Т. О. Власенко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2012. – № 177. – С. 29–34.

4. Власенко Т. О. Оптимізація виробничої програми підприємств галузі птахівництва / Т. О. Власенко // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2014. – Т. 2. – № 36. – С. 119–126.

5. Власенко Ю. Г. Сучасний стан та економічна ефективність підприємств інтенсивного птахівництва [Електронний ресурс] / Ю. Г. Власенко, **Т. О. Власенко** // Ефективна економіка. – 2015. – № 2. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nauka.com.ua>. *(Здобувачем проаналізовано сучасний стан та економічну ефективність підприємств інтенсивного птахівництва).*

Стаття у науковому періодичному виданні іншої держави

6. Vlasenko T. Marketing technologies of efficiency increasing and competitiveness of enterprises for the production of poultry products / T. Vlasenko // International scientific journal «PROGRESS». – 2014. – № 5–6. – P. 119–122.

Теза наукової доповіді

7. Скиба Т. О. Економічні проблеми підприємств галузі птахівництва / Т. О. Скиба (Т. О. Власенко) // Матеріали Всеукраїнської заочної наукової конференції «Актуальні питання сучасної економіки», 20–21 січня 2011 р., Умань. – Умань: Уманський національний університет садівництва, 2011. – С. 102–104.

АНОТАЦІЯ

Власенко Т. О. Економічна ефективність підприємств інтенсивного птахівництва. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, 2015.

Дисертацію присвячено дослідженню теоретичних, методичних і практичних питань економічної ефективності підприємств інтенсивного птахівництва. У ході

вивчення й узагальнення вітчизняних та зарубіжних літературних джерел з'ясовано сутність поняття «економічна ефективність», визначення показників та методик оцінки процесів ефективного функціонування підприємств.

Проаналізовано сучасний стан та тенденції розвитку птахівничих підприємств та запропоновано комплексну систему показників підвищення економічної ефективності підприємств інтенсивного птахівництва шляхом раціоналізації основних витрат виробництва.

Обґрунтовано методи підвищення ефективності продукції птахівництва шляхом інновацій під час формування збалансованих раціонів годівлі птиці та підходів щодо планування виробництва переробки м'яса птиці з метою оптимізації основних виробничих процесів. Запропоновано маркетингові заходи щодо підвищення ефективності та конкурентоспроможності птахівничих підприємств шляхом розширення асортименту продукції. Оптимізовано виробничі процеси та раціональне використання ресурсів для отримання максимального прибутку птахівничих підприємств.

Ключові слова: економічна ефективність, інтенсифікація, інтенсивне птахівництво, інновації, оптимізація, маркетинг, моделювання, планування.

АННОТАЦІЯ

Власенко Т. А. Экономическая эффективность предприятий интенсивного птицеводства. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Киев, 2015.

Диссертация посвящена исследованию теоретических, методических и практических вопросов экономической эффективности предприятий интенсивного птицеводства. Аргументированы научные основы экономической эффективности производства продукции птицеводства и разработаны практические рекомендации по вопросам эффективного функционирования предприятий интенсивного птицеводства.

Исследована экономическая эффективность предприятий интенсивного птицеводства и предложена комплексная система ее повышения путем рационализации основных издержек производства и подходов к планированию производства переработки мяса птицы с целью оптимизации основных производственных процессов, что позволит повысить прибыль и выделить приоритетные задачи для любого эффективно функционирующего предприятия птицеводческой отрасли. Усовершенствованы подходы по выявлению тенденций развития и экономической эффективности производства продукции птицеводства, что позволило изучить современное состояние и экономическую эффективность предприятий интенсивного птицеводства в Черкасской области.

Актуализировано значение инноваций в повышении экономической эффективности птицеводства. Доказано, что производство продукции должно основываться на стратегии инновационного развития, основные этапы которого –

модернизация производственных мощностей, с использованием ресурсосберегающих технологий, обеспечение полнорационными кормами. Уровень развития экономической эффективности производства определяют инновации. Они формируют определенную методологическую систему, основа которой – теоретическая концепция факторов производства, их взаимозависимости, взаимовлияния и взаимозаменяемости, что, в свою очередь, позволяет принимать оптимальные решения.

Представлена оценка тенденции развития экономической эффективности производства продукции птицеводства в Украине, которая свидетельствует, что продукция птицеводства является доступной и полезной для потребителей и имеет свой сложившийся сегмент рынка. Несмотря на положительные тенденции рынка мяса птицы и яиц, существуют также сдерживающие факторы его развития. В основном это касается роста производственных затрат. Расходы отрасли зависят от затрат на корма; те, в свою очередь, от цен на зерно, белково-витаминные и минеральные добавки.

Обоснование современного состояния и уровня экономической эффективности предприятий интенсивного птицеводства в Черкасской области характеризует степень влияния внешних и внутренних факторов на исследуемые предприятия птицеводческой отрасли. В результате расчета силы влияния факторов на производство установлено, что в наибольшей степени влияют научные и научно-технические работы, выполненные собственными силами птицеводческих предприятий, реконструкция птичников, система постоянного обеспечения производства инвестирования. Не менее важным является соблюдение требований сертификации и стандартизации, содержание новых кроссов птицы, соблюдение высокотехнологичных и высокопроизводительных техник и технологий, рыночные условия хозяйствования птицеводческих предприятий. Это позволило определить подходы по исследованию влияния государства на эффективность функционирования предприятий по производству продукции птицеводства.

Исходя из научно обоснованных требований повышения эффективности продукции птицеводства, путем инноваций при формировании сбалансированных рационов кормления разработаны основные направления повышения экономической эффективности предприятий интенсивного птицеводства. Результаты экономического анализа изменения инновационной технологии интенсивного производства птицы подтверждают целесообразность технологического процесса вскармливания.

Предложенные маркетинговые методы повышения эффективности и конкурентоспособности предприятий по производству продукции птицеводства, включающие разработанную типичную стратегическую карту BSC, подтверждают следующее: в успешном продвижении продукции птицеводства на продовольственном рынке важное значение имеет субъективный фактор, и в этой связи больше внимания следует уделять аспектам потребительского поведения, что определяет основное направление сбытовой деятельности птицеводческих предприятий и основные направления оптимизации производственной их программы.

Обосновано при разработке производственной программы функционирования предприятий использовать предложенную модель линейного программирования, которая позволяет оптимизировать производственные процессы и рационально использовать ресурсы, так же как и получение максимальной прибыли являются приоритетными задачами для любого эффективно функционирующего предприятия птицеводческой отрасли. Данный методический подход дает возможность руководству предприятия быстро отреагировать на изменение спроса на реализуемую продукцию на рынке и принять научно обоснованные управленческие решения по планированию объемов производства, ориентированные на получение максимальной прибыли.

Ключевые слова: экономическая эффективность, интенсификация, интенсивное птицеводство, инновации, оптимизация, маркетинг, моделирование, планирование.

ANNOTATION

Vlasenko T. O. Economic efficiency of intensive poultry enterprises. – Manuscript.

Thesis for a Candidate degree in Economics, in specialty 08.00.04 – Economics and Management of enterprises (according to the types of economic activities). – National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, 2015.

Thesis is devoted to the research of theoretical, methodological and practical issues of economic efficiency of intensive poultry enterprises. During the study and generalization of domestic and foreign literature sources it is identified the concept of "economic efficiency", determination of indexes and evaluation processes methodology of enterprises activity efficiency .

The current state and trends of poultry enterprises development are analyzed and complex indexes system of economic efficiency increasing of intensive poultry enterprises by rationalization of production costs is proposed.

Methods of improving the efficiency of poultry production through innovations in the formation of balanced poultry feed rations and approaches to production-processing planning of poultry meat to optimize key production processes are grounded.

A marketing activities to improve the efficiency and competitiveness of poultry enterprises by expanding product range are suggested. Production processes and efficient using of resources to maximize profits of poultry enterprises are optimized.

Keywords: economic efficiency, intensification, intensive poultry production, innovations, optimization, marketing, modelling, planning.